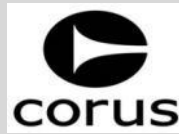

Van Hoogovens tot Tata

IJzer wordt al meer dan 4000 jaar gebruikt voor diverse doeleinden. Het eerste door mensen vervaardigde ijzer werd omstreeks 1500 VJ in Turkije in laagovens gemaakt. Laagovens zijn lage ovens, waarin om beurten lagen houtskool en ijzererts werden gestapeld. Daarbij werden slechts temperaturen bereikt lager dan het smeltpunt van ijzer. Dat had tot gevolg dat het ijzer niet gescheiden werd van de resten van het erts, de zogenaamde slak, en dat het ook weinig van de koolstof opnam. Het product was een buigzaam maar zacht, vrijwel koolstofloos ijzer met veel stukjes slak erin. Om van dit zachte smeedijzer een harder kwaliteitsstaal te maken, moesten eerst met veel geduld de stukjes erts en slak uit het ijzer worden gehamerd. Vervolgens moest het hete ijzer dan gedurende lange tijd met houtskool in contact worden gebracht, zodat het voldoende koolstof kon absorberen. Het was moeilijk dit proces goed te beheersen, zodat staal vele eeuwen lang een zeer kostbaar product bleef. Veelal was het ijzer hiervoor afkomstig van ingeslagen meteorieten (het zogenaamde meteorijzer). Nadat men ontdekte hoe men ijzer uit zijn ertsen kon winnen en vervolgens smeden, nam het gebruik een grote vlucht. Een tijdlang was deze techniek een zorgvuldig gekoesterd geheim van het Hettitische Rijk, maar na de val van dit rijk verspreidde deze kennis zich betrekkelijk snel over grote delen van de Oude Wereld (IJzertijd). Tot zover even in het kort iets over ijzer als inleiding tot het verhaal van de Hoogovens.

In Nederland ontstonden omstreeks 1914 de eerste denkbeelden aangaande een hoogovenbedrijf. Enkele industriëlen wilden Nederland onafhankelijk maken van de import van buitenlands staal. Dit werd mede ingegeven door het uitbreken van WO I in 1914. Volgens onderzoek, uitgevoerd door ir. Wenckebach en ingenieur Jan C. Ankersmit, was IJmuiden daarvoor de beste vestigingsplaats. De brandstof voor de ovens, cokes, kon door de mijnen Emma, Maurits en Hendrik worden geleverd. Het erts zou uit het buitenland moeten worden aangevoerd. In 1917 werd het Comité voor de oprichting van een Hoogoven- Staal- en Walswerk in Nederland opgericht. Op 20 september 1918 werd de Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken NV opgericht en in 1920 begonnen de werkzaamheden, waartoe wel een prachtig duingebied, De Breesaap geheten, werd opgeofferd. Het bedrijf werd gefinancierd door de Nederlandse Staat, de Gemeente Amsterdam, Nederlandse ondernemingen en particuliere investeerders.

Een aantal mannen hebben een grote rol gespeeld in de beginjaren van de Hoogovens. De naam Wenckenbach is de eerste die in gedachten schiet maar er waren er natuurlijk meer.

Henri Johan Eduard Wenckebach (Den Haag, 27 juni 1861 - aldaar, 21 februari 1924) was een Nederlands bestuurder en ingenieur. Na een opleiding tot genie-ingenieur aan de KMA in Breda werd Wenckebach ingenieur bij de Staatsspoorwegen. Vervolgens zou hij in 1889 directeur worden van de nieuw opgerichte Noordoosterlocaalspoorweg-Maatschappij (NOLS). In 1902 werd hij directeur van de Staatsmijnen. In 1907 verruilde Wenckebach de Staatsmijnen voor Nederlands-Indië, waar hij op verzoek van de Nederlandse overheid de organisatie van de gouvernementsbedrijven moest verbeteren. Als laatste was hij betrokken bij de oprichting van een eigen Nederlands hoogovenbedrijf, later de Koninklijke Hoogovens. Als gevolg van een ziekte kon hij niet zelf bij de opening in 1924 zijn, en datzelfde jaar overleed Wenckebach op 62-jarige leeftijd. Wenckebach was ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw

Niet onvermeld mag blijven Geldolph Adriaan (Dolph) Kessler (Batavia, 2 april 1884 - Velsen, 21 augustus 1945). Hij was een Nederlands voetballer en industrieel. Hij was aanvoerder in de eerste twee officiële interlands die het Nederlands elftal speelde. Kessler was de oudste van de vier Kesslers die in het begin van de twintigste eeuw furore maakten als voetballers van het Haagse HVV en het Nederlands elftal. In 1907 behaalde Kessler het ingenieursdiploma werktuigbouwkunde aan de Technische Hogeschool Delft. Hij ging werken als secretaris van Henri Deterding, de president-directeur van Koninklijke Olie. Tot 1916 was hij werkzaam in verschillende functies voor de oliemaatschappij, onder meer in Roemenië en Engeland. In 1920 werd hij benoemd tot directeur van de Hoogovens en vanaf 1924 was hij tevens president-directeur. Dit zou hij blijven tot zijn dood in augustus 1945, met uitzondering van een periode tijdens de Tweede Wereldoorlog waarin hij door de Duitse bezetters vanwege zijn principiële houding op non-actief werd gesteld.

(Op zeventienjarige leeftijd maakte Dolph Kessler als voetballer zijn debuut in het eerste van het Haagse HVV. Met HVV werd hij tussen 1901 en 1905 vier keer landskampioen. Op 30 april 1905 was hij aanvoerder in de eerste officiële interland van het Nederlands elftal. Tegen België werd het na verlenging 4-1. Ook in de tweede interland en eerste thuiswedstrijd van Nederland was Kessler aanvoerder. Deze wedstrijd, waarin Kessler zijn enige interlanddoelpunt scoorde, werd met 4-0 tegen België gewonnen. In zijn derde en laatste interland had Kessler de aanvoerdersband afgestaan aan Kees Bekker. De wedstrijd op 29 april 1906 tegen België ging met 5-0 verloren. Later dat jaar kwam er wegens een ontwrichte knie een einde aan de voetballoopbaan van Kessler.)

Arnold Hugo Ingen Housz ('s-Gravenhage, 22 augustus 1888 - Gorssel, 4 juli 1983) was de eerste bedrijfsdirecteur van de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken en zeer nauw bij dit bedrijf betrokken tijdens de oprichtingsjaren. Van 1905 tot 1911 studeerde Ingen Housz aan de Technische Hogeschool Delft voor werktuigbouwkundig ingenieur en trad daarna in dienst bij de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij. Vervolgens kwam hij in dienst bij de Hollandsche Maatschappij voor Havenwerken, wat een aannemingsbedrijf was. Hij werd uitgezonden naar Hamburg maar moest terugkeren toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak. In 1915 ging hij werken bij de Hollandsche Maatschappij tot het maken van werken in Gewapend Beton. In 1920 kreeg hij een volledige dienstbetrekking bij de zojuist opgerichte Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. Van 1920-1924 werd dit bedrijf gebouwd en per 1 januari 1924 werd Ingen Housz bedrijfsdirecteur naast Dolph Kessler. Op 22 december 1958 legde Ingen Housz zijn voorzitterschap neer. Tot 1962 was hij nog voorzitter van de Raad van Commissarissen. De centrale weg over het Hoogoventerrein heet Ingenhouzweg.

Willem van Vloten (Deventer, 13 september 1855 - Nunspeet, 26 oktober 1925) was een Nederlands chemicus, mijningenieur en grootgrondbezitter. Na zijn HBS-opleiding op 15-jarige leeftijd in Nederland te hebben afgerond vertrok van Vloten naar Duitsland om daar te studeren. Omdat hij nog te jong was om als student te worden ingeschreven werkte hij eerst een jaar in de kolenmijnen. Daarna studeerde hij aan de Bergacademie in Clausthal waar hij in 1875 afstudeerde als mijningenieur en "Hütteningenieur". Hij maakte carrière in de Duitse hoogovenindustrie. Hij kreeg de leiding over de hoogovenbedrijven van de Union en van enkele andere bedrijven. In 1906 werd hij na een fusie benoemd tot directeur van het hoogovenbedrijf Phoenix in Hörde bij Dortmund. In 1917 ging hij vanwege zijn gezondheid met pensioen en trok hij zich terug op zijn landgoed bij Nunspeet op de Veluwe. Van Vloten was in 1918 medeoprichter en commissaris van de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken N.V. te IJmuiden.

Dirk Willem Stork, (Oldenzaal 4-4-1855 - Hengelo (Ov) 15-2-1928). Stork werd geboren als oudste zoon van de uit Oldenzaal afkomstige grondlegger der machinefabriek Gebr. Stork & Co. te Hengelo. Na de Nederlandsche School voor Industrie en Handel te Enschede te hebben bezocht, trad hij in 1872 in dienst van het vaderlijk bedrijf, om in 1893 in de firma te worden opgenomen. Bijzondere invloed had Stork bij de oprichting van de Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken NV. Het eerste contact over deze zaak van de initiatiefnemer H.J.E. Wenckebach met Stork en zijn broer C.F. Stork dateert van 1915. In de zomer van 1917 vormde dit drietal met J. Muysken het 'kleine comité', dat de opzet verder stuwde en tot een goed einde bracht. Na de oprichting in 1918 was D.W. Stork tot 1920 president-commissaris der jonge vennootschap.

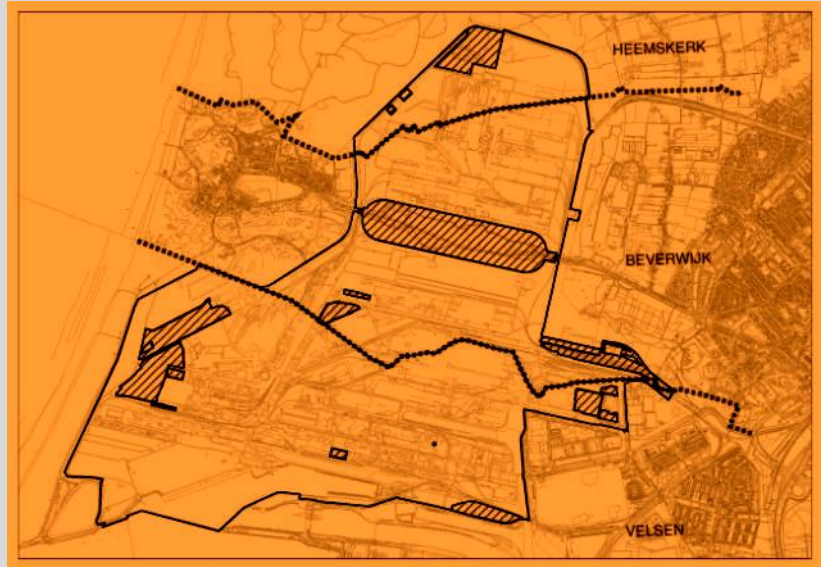

Onder de dubbele leiding van Ingen Housz en Kessler werd het aanvankelijk kleine bedrijf verder uitgebouwd, waarbij ook de verwerking van restproducten en deelname in verwante activiteiten voor de noodzakelijke verbreding van de basis moest zorgen. Hiertoe kan de oprichting van Mekog in 1929 en Cemij in 1930 genoemd worden. Nadat de economische crisis van de jaren '30 van de 20e eeuw enigszins hersteld was moesten er plannen worden uitgevoerd om een staalfabriek en een walserij op te richten. In 1939 werd de eerste Siemens-Martinoven in gebruik genomen, maar spoedig brak de Tweede Wereldoorlog uit. Toen in 1943 de walserij was voltooid werd ze direct gedemonteerd en naar Duitsland afgevoerd. Na de bevrijding moest het bedrijf weer op gang worden gebracht. Overigens is van een normale bedrijfsvoering tijdens de bezetting - Ingen Housz duikt in 1944 onder - geen sprake. Geteisterd door plundering en gehavend door bombardementen komt het bedrijf de oorlog door. Het overlijden van Kessler, in augustus 1945, treft de onderneming en haar medewerkers als opnieuw een slag. Men verloor in hem een ware directeur en geboren ondernemer, voor wie de volbrenging van Wenckebachs plannen het levensdoel was geweest. Vanaf 17 april 1946 rust op Ingen Housz de verantwoordelijkheid van voorzitter van de directie. Als nieuwe mededirecteuren treden op P.R. Bentz van den Berg en prof. J.F. ten Doesschate. Met de benoeming van P. van Delden in 1952 wordt het aantal directeuren op vier gebracht. De naoorlogse jaren staan in het teken van schaarste, improvisatie en wederopbouw. Mijlpalen zijn het aansteken van hoogoven 1 in oktober 1945 en de triomfantelijke terugkeer van de weggevoerde walserij, medio 1946. In 1953 wordt een walserij van blik en dunne plaat in werking gesteld. De bouw van een sinterfabriek (1956) en een oxystaal-fabriek (1958) vormen onderdeel van een veel breder scala van uitbreidingen. Met het aansteken van hoogoven 4, in 1957, wordt een historisch moment bereikt. Het bekende Hoogovenslogo is van 7 november 1963.

Op 6 oktober 1999 fuseerde Koninklijke Hoogovens met de Britse sectorgenoot British Steel. Met ruim zeventigduizend werknemers en een gezamenlijke omzet van 31,7 miljard gulden (circa € 14,4 miljard) wordt de combinatie Europa's grootste staalfabrikant en de op twee na grootste ter wereld. British Steel is ruim twee keer zo groot als Hoogovens. Op de Europese ranglijst van staalproducenten neemt het Britse bedrijf een vierde plaats in, terwijl Hoogovens met 6,7 miljoen ton op nummer acht staat. Hoogovens werkt wel efficiënter; met 20.000 werknemers boekte het bedrijf in 1998 een omzet van zo'n 10,8 miljard gulden terwijl de 50.000 medewerkers van British Steel een omzet van krap 21 miljard gulden realiseerden. British Steel heeft veel last van het dure pond, waardoor het zijn producten moeilijk buiten het Verenigd Koninkrijk kan verkopen. Via Hoogovens komt British Steel dicht bij de grote afnemers van staal op het Europese continent zoals de Duitse autoproducenten. Hoogovens van zijn kant wil zich graag aansluiten bij een groot bedrijf om de moordende concurrentie in de staalsector het hoofd te bieden

In 2005 bedroeg de staalproductie van Tata Steel Europe in Nederland 6,9 miljoen ton. Dit staal wordt gebruikt in de auto-industrie, in de bouw en in de verpakkingindustrie (bijvoorbeeld in drankblikjes en spuitbussen). Staal van Tata Steel Europe wordt ook toegepast in buizen, batterijen en in witgoed. Wereldwijd wordt er jaarlijks ongeveer 900 miljoen ton staal geproduceerd.

Het terrein van Tata Steel IJmuiden is het grootste aaneengesloten bedrijfsterrein van Nederland en ligt in de gemeenten Heemskerk, Beverwijk en Velsen en is circa 750 hectare groot. Er staan onder andere twee kookfabrieken, een pellets- en sinterfabriek, twee hoogovens, een (oxi)staalfabriek, een warm- en twee koudbandwalserijen en diverse fabrieken waar het staal gecoat of geverfd wordt, zoals in de DVL (dompelverzinklijn).

Daarnaast zijn er vier havens, waarvan twee een directe verbinding met de Noordzee vormen. De research- en development-afdeling van Tata Steel Europe vormt een belangrijk onderdeel van het bedrijf. In 2005 werkten er bij de vestiging IJmuiden 9500 mensen. Het bedrijf heeft een eigen spoorweginet, dat is aangesloten op het Nederlandse nationale net, en zelfs een eigen vereniging voor liefhebbers van stoomlocomotieven, Corus Stoom IJmuiden. Ook is er een eigen orkest: het Corus Orkest. Het bedrijf beschikt over een brandweerkorps, een garage en een tankstation. Het bedrijf sponsort sinds vele jaren het schaaktoernooi Tata Steel Chess Tournament dat tot en met 2002 het Hoogovenstoernooi heette. Het wordt jaarlijks in januari in Wijk aan Zee gehouden (vroeger in IJmuiden). Dit is een van de bekendste schaaktoernooien ter wereld en bestaat sinds 1938.

Bij de staalproductie kunnen werknemers door ongelukken brandwonden krijgen. Daarom is het grootste Nederlandse brandwondencentrum in Beverwijk gevestigd, in het Rode Kruis Ziekenhuis. Op het terrein is een eerste hulppost van het Rode Kruis Ziekenhuis aanwezig. Het staalbedrijf produceert jaarlijks circa 7 miljoen ton staal die in de vorm van rollen worden geleverd aan de automobiellindustrie, de bouw en de verpakkingindustrie. Het heeft ook een eigen haven waarmee jaarlijks circa 9 miljoen ton erts en circa 4,5 miljoen ton kolen worden aangevoerd en circa 4 miljoen ton producten (rollen staal) naar klanten worden afgevoerd. Via de weg en het spoor gaat nog eens 3 miljoen ton hoogwaardig staal naar klanten in binnen en buitenland.

Het overgrote deel van het plangebied is bewaakt privéterrein en derhalve niet openbaar toegankelijk. De ontsluiting van het hoogovensterrein geschiedt op Velsens grondgebied via de Wenckebachstraat die leidt tot de Wenckebachpoort. Daarnaast is er de Poort Rooswijk in de Justin Jacobweg. Aan de noordkant (op Beverwijks grondgebied) bevindt zich een derde toegang tot het bewaakte terrein, poort De Caeg.